

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12

Naročnina četrletno 15 Din,

za pol leta 30 Din,

za celo leto 60 Din.

Posamezne številke 1.50 Din.

Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 12. januarja 1934.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.

Poštočerkovni račun

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo.

Oglasi po tarifu.

Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Narodni svet

Misel narodnega sveta je stara. Pojavila se je že pred vojno in odtlej ni utihnila. Hujši ko je bil zunanji pritisk na nas in večja ko je bila naša notranja gospodarska in npravna stiska, bolj glasno se je oglašal klic po njem. Pa če je tudi od časa do časa ta klic utihnil, potreba po narodnem svetu, ki bi ne glede na strankarsko ali drugo prepričanje in korist pazil in čul nad tistim, kar je vsem Slovincem skupnega in svetega, ter jih branil pred tujim pritiskom, izkoriščanjem in poniževanjem, — ta potreba je bila vedno živa v sreih naših ljudi.

Spričo te žive potrebe se človek nehote vprašuje, kako da ne pride do ustanovitve narodnega sveta, oziroma, če se je kedaj kaj podobnega zasnovovalo in osnovalo, zakaj ni prodrlo v naše javno življenje, zakaj ni imelo obstanka.

Vzrokov je več. Poglavitni je pač tista hlapčevska miselnost, tista stalna odvisnost od tujega gospodarja, ki smo jo prinesli iz ranjke Avstrije v našo državo in jo tu s pomočjo različnih jugoslovenov še stopnjevali. Ta miselnost je povzročila tudi, da nismo zaupali svojim najboljšim ljudem, ki so nam kazali izhode iz zagat in stisk. Ki so nas učili, da je naša usoda v naših rokah. Ki so nam razlagali in dokazovali, da ni maloštevilnost nobena ovira za tistega, ki si te ovire ne postavlja sam. Ki so nam oznanjali povsod drugje na svetu priznani in dognano resnico, da je poglavitno kako-kovost in ne količina, da so utonili v zgodovini mnogi narodi, ki so bili veliki zgolj po številu, da so ostali na površju drugi, ki so bili majhni po številu, a veliki po svoji kulturni in npravstveni volji in delu.

To miselnost so naši sovražniki in izkoriščevalci vedno spretno izrabljali. Vedno so si znali dobiti majhnih ljudi, ki so jih kupili zoper naše resnične vodnike: glejte ga, prevratneža, v pogubo nas vodi, o naši moči pripoveduje, ko smo vendar tako majhni in neznatni, še zamerili se bomo gospodarju in še pokroviteljstvo bomo zgubili. In kar je bilo majhnega, nizkega, se je zgrnilo okoli njih, pridružila se jim je vsa nenravnost in nizkotnost, ki se čuti vedno najbolje v osredju majhnih in nizkih ljudi — in tako ni čuda, če smo vedno podlegali temu dvojnemu pritisku: nizkosti in malenkostnosti od znotraj, nasilju od zunaj. Naši resnični vodniki in kašipotji v bodočnost so bili potisnjeni v stran, namesto njih so se nam pa vrinili ljudje, ki nas maličijo in često naravnost izdajajo. »Kar se je rodilo pri nas kedaj velikega, je umrlo smešno smrt« (Cankar). Kajti ti naši nizki ljudje so velikim izpodrezavali korenine, in da bi se to hudodelstvo ne pokazalo ljudem, kakršno je, so jim še osmešili in opljuvali spomin.

Kaj izhaja iz tega?

Pred vsem to, da niso upravičeni govoriti o narodnem svetu in o možeh, ki naj tvorijo ta svet, vsi tisti samozvani vodniki naši, ki so povsednjili in oskrunili misel nanj, in ki bi se zbrali okoli njega samo, da bi njegovo misel - vodnico pri prvi priložnosti prodali za gotov denar.

V »Razgledu« je načel dr. F. Miler to vprašanje. Pravi, da je zahteva po narodnem svetu upravičena, ker je mnogo več narodno-kulturnih društev, kakor uspehov. Napisal je tudi nekaj resničnih besedi, ki so sicer splošno znane in ugotovljene, glede katerih pa nič ne škoduje, če jih ponavljamo vedno znova:

»Predvsem je treba bolj gojiti medsebojno spoštovanje, bolj poudarjati slovensko skupnost že z ozirom na Slovence onstran meje in iskati v medsebojni ljubezni vse tisto, kar nas druži.

Treba bo prenehati z razlikovanjem slovenskih državljanov prve, druge in tretje kategorije, s samohvalnim čaščenjem samo svojega patriotizma, z odkrito ali prikrito denuncijantsko sovražnostjo proti takim, ki so se že izkazali kot dobro jugoslovansko orientirani Slovenci v težjih časih, ali proti takim mirnim slovenskim delavskim in kmečkim slojem, ki se jih prejšnjim vpiivom laže odtegne z dobro besedo, kakor pa z bičem.«

Sedaj bi človek pričakoval, da spregovori pisec vsaj nekaj načelnih besed o ustroju narodnega sveta, o načinu, kako naj svojo nalogo vrši in izvrši, o njegovem območju. Nič tega. Nekaj gotovo zanimivih opazk o razvoju slovenskih gospodarskih središč in okolišev, o propadanju združništva in o odpomoči našemu zavoženemu gospodarstvu — ali kdo naj to dela in izvrši, oziroma kako naj se bodoči narodni svet loti tega dela — o vsem tem ne slišimo nič. Narobe, sestavek se končuje tako, da se lahko šteje vsak sedanji imenitnik ali narodni poslanec poklicanega, da stopi v ta narodni svet in ga seveda »vodi«. Šlo bi torej vse po starem, in čez nekaj mesecev — ali let, če hočete — bi ta narodni svet zaspal, kakor vsi njegovi predniki, in ne zapustil bi drugega za seboj, razen — seveda! — nekaj novih korit.

Ljudje, ki so vajeni starih, izvoženih potov in blatnih cest, in ki so sami oblateni od njih, niso sposobni, da bi nas vodili v narodnem svetu. Treba bo novih ljudi, novih potov, pa magari če so ta pota tudi marsikomu nekoliko nevšečna, če so zgolj preseke skozi trnjevo goščo stisk. Nič ne de, če ostanejo vsi taki zadaj, to se pravi, še bolje. Njihovo oblateno spremstvo bi tako samo kužilo zrak.

odseku za Slovenijo« v vlogi z dne 20. novembra 1922. leta. Končno je vložil prošnjo naravnost na ministrstvo narodnega zdravja z dne 10. februarja 1923. leta in informiral gradbeno ravnateljstvo dne 21. aprila 1923. leta.

Na poziv »Zdravstvenega odseka« (inspektorja dr. Katičica) se je vršil lokalni ogled dne 13. julija 1923. leta, kjer se je sklenila naprava prizidka. Dne 15. julija 1923. je izšel o tem Dergančev članek v »Slov. Narodu« in po želji gradbenega ravnateljstva je dne 3. septembra 1923. leta sestavil nov podroben načrt za prizidek.

Ko je prevzel bolnišnico »Ljubljanski oblastni odbor, se je dr. Dergan obrnil nanj s prošnjo z dne 3. maja 1928. leta, da reši že 20 let viseče vprašanje. Ko je prišla nato »Kraljevska banska uprava« je dobil pozitivne obljube in se je res že kupilo primerno stavbišče (drevesnica »Kmetijske družbe«). Dne 19. decembra 1930. leta je sprejel soglasno gremij primarijev njegov predlog in dne 16. marca 1931. je pred svojo prostovoljno upokojitvijo sestavil ravnateljstvu bolnišnice zadnji podrobni načrt.

Predlog gremija primarijev, ki zahteva ali dvig sedanjega paviljona s prizidkom ali pa novo poslopje za II. oddelek, navaja med drugim porazno dejstvo, da je zrak aseptičnega nadstropja okužen, ker je prenasičen z gnojnimi koki; zakaj po preiskavi, ki jo je izvršil »Državni higienski zavod«, pride v teh prostorih na 1 m³ zraka 1977 kali, a normalno bi jih imelo biti 500 do 1000 — nasledki nepravilne uporabe in razmestitve prostorov.

To so v glavnem obtožbe gospoda primarija dr. Derganca, ki zanje izrečno prevzema odgovornost. S svoje strani dodajam samo to, da je ljudsko zdravje prvo

A—a.

Staviski

Francija ima te dni škandal. Prav za prav: škandal škandalov. Za okrogle tri četrti milijarde frankov je osleparil poljski Žid Aleksander Staviski francoskega malega varčevalca.

Staviski je bil tajnik Tissierja, ravnatelja zastavljalnice v Bayonne-i. Iz malice zastavljalnice je zginilo 200 milijonov frankov. Tissierja so zaprli. Pri tem se je skazalo, da je bil glavni »delavec« njegov tajnik, ki je zastavljaval zlahkne kamne v lastno zastavljalnico in razen tega še vrgel na trg mnogo potvorjenih blagajniških listov. Francoske zastavljalnice si smejo namreč preskrbeti potrebno glavnico za posojila na zastavljene predmete z izdajo obveznic, ki štejejo med zanesljive papirje. S temi potvorjenimi papirji sta si priglujala Tissier in Staviski novih milijonov.

Stvar je nazadnje le prišla na dan, francosko ljudstvo, to ljudstvo malih varčevalcev in rentnikov, tako grdo ogoljufano v svoji veri in zaupljivosti, je razdraženo, in tla se zpodmikajo celo vladi.

Kar zanima pri obeh hudodelcih, je zlasti pogum, s katerim sta vršila svoje goljufije še v času, ko bi bila že zdavnaj lahko zadovoljila s pridobljenim denarjem vsakere svoje posvetne želje. Ali menda je imela njihova goljufija zanju značaj hazardne igre. In tako sta igrala dalje in v strasti zgubila čut za mero.

Bolj zanimiva, bolj važna je stvar z druge strani. Staviski ima za seboj več umazanih zadev, bil je celo že večkrat zaprt. Kako je bilo mogoče, da je kljub temu mogel dobiti tako važno mesto?

No, Staviski je pač znal delati tudi v tem pogledu. Snoval je vsepovsod razna »gospodarska« podjetja, podpiral izdajo časnikov, bil velikodušen podpornik umetnosti — kratka vse, kar je treba »narodnemu voditelju«. Bil je seveda kljub svojemu poreklu dober »nacionalen« Francoz. Celu za pravice »zatiranih« narodov se je boril, pa je seveda omejil zaenkrat to pravicoljubje na Madžare

Vprašanje javne bolnišnice v Ljubljani

Lansko leto je umrlo nenadoma mnogo bolnikov na kirurški oddelku javne bolnišnice v Ljubljani zaradi zastrupljenja. Javnost je bila razburjena, vršila se je uradna preiskava ter sta odšla s tega zavoda ravnatelj bolnišnice g. dr. Gerlovič, in primarij kirurškega oddelka, g. dr. Černič. Govorilo se je to in ono, dokler ni nastopil g. dr. Černič in v »Jutru« pokazal na krivca: nedostatek prostorov.

Tega vprašanja se je sedaj dotaknil tudi bivši primarij kirurškega oddelka g. dr. Dergane, s člankom v »Zdravniškem vestniku« (12. števec, z dne 31. decembra 1933.), iz katerega (članek je izšel v ponatisku) priobčujem bistvene točke.

Ze profesor dr. Šlajmer je prvi uvidel nevezdržnost razmer in dosegel 1910. leta provizorično razdelitev kirurškega paviljona na dva oddelka. Takratni asistent dr. Dergane je leta 1908. v »Slovincu« (24. decembra) opozarjal na potrebo novega poslopja za II. kirurški oddelek. Ko je postal 1910. leta primarij, je akcijo nadaljeval sku-

paj s pokojnim dr. Stojeem, a takratni deželni odbor je imel to akcijo za osebno reklamo gospodov primarijev.

Nič boljše ni bilo po vojni, ko je dr. Dergane ponovil svoj predlog dne 28. novembra 1918. leta »Komisiji za začasno vodstvo in likvidacijo deželne uprave«; zakaj ob svojem ponovnem nastopu po vrnitvi iz vojaške službe je opazil med 95 bolniki 24 septičnih, ognjenih primerov... Ker ni dobil odgovora, je rešitev podrezal z vlogo dne 19. aprila 1919. leta. In uspeh? Komisija ga je poslala brez navedbe vzroka na dopust od 2. junija 1919. do 1. oktobra 1920. leta! Dne 16. decembra 1921. leta je nato predložil podroben načrt za modernizacijo kirurškega oddelka in zahteval v vlogi z dne 1. septembra 1922. leta »Zdravstvenemu odseku za Slovenijo«, da se: 1. ali dvigne sedanje poslopje in napravi prizidek ali pa 2. sezida novo poslopje. Tudi je predložil v tem oziru vlogo na ravnateljstvo dne 30. oktobra 1922. leta s podrobnim načrtom, kar je ponovil »Zdravstvenemu

in njihovo plemstvo, bržkone ne povsem zastoj. In tako dalje!

In tak človek, da bi ne bil zanesljiv? Saj to ni mogoče. Pa tiste čudne zadevščine? Kaj bi tisto, saj se je znal vedno ogniti obsodbi, ničesar mu niso mogli dokazati. Gotovo je idealist, umetnost podpira in reveže, in politiki ga spoštujejo, in z ministri ima zveze. Sama obrekovanja poklicnih črnogledov in prevratnežev, ki jim je napoti »patriot«.

Če izvzamemo veličino prigoljufane vsote, umljive v bogati Franciji, se nam zdi precej znana ta povest. Pri vseh narodih se lahko vrši in pripoveduje. Z enim razločkom. Medtem ko pri Francozih taka stvar zbuja javno vest in začenja čistiti

ozračje, se drugje prav hitro zabriše. Zlasti še, če so dobre zveze na vse strani. Že celo pa je nemo goče, da bi drugje prišla vlada zaradi take stvari v zadrego. Narobe, zveza z vlado je najboljša porošvo, da sleparije — ni bilo!

Pred nekaj leti se je govorilo o neki podobni zadevi, ki je tudi šla v stotine milijonov, v fašistični Italiji. Govorilo se je, izvedelo se ni nič. Kako tudi — vlada nacionalnih ljudi, bojevnikov za veliko Italijo, pa da bi imela goljufe med seboj? In če bi jih še toliko imela — priznati in izdati jih ne sme. Taka stvar sme v javnost zgolj, kjer ima ljudstvo pravico, menjati vlado po svoji volji. Kjer nima te pravice, ne sme imeti tudi pravice, da dvomi o njeni vsestranski popolnosti.

Združeni borci zborujejo

V nedeljo 7. januarja so zborovali v Ljubljani »združeni borci«, ki hočejo ustvariti organizacijo vojnih prostovoljcev, invalidov, bivših členov zveze bojevnikov, četnikov in drugih. Očitno je, da ljudje, ki so se sestali iz tako različnih skupin, ne morejo imeti že takoj od vsega začetka opredeljenega in v vseh podrobnostih določenega programa. Očitno je tudi, da bodo eni ali drugi hoteli vleči voz organizacije v čisto nasprotno smeri, in prav gotovo je, da bo še mnogo dela in trenja, preden bo viden ne samo cilj, ampak tudi pot do njega. Toda prav nič ne dvomimo, da je bila večina zborovalcev odločena, iti do pravičnega in hkratu naravnega cilja poštenega srca in čistih rok. Od njih pozornosti in čuječnosti bo odvisno, da te pravične in čiste misli ne zlorabijo in izrabijo prav tisti ljudje, ki so zlorabljali in izrabljali že toliko drugih. Zaradi stvari same želimo zategadelj, da je členstvo previdno in čuječno.

V znanje beležimo značilnejše govore, ki jih navajamo po »Slovencu«:

G. Kuster, predsednik akcijskega odbora: Dobrovoljci, ki so v vojni odločilno sodelovali v borbi za svobodo naše domovine, so posled vseh 15 let stali ob strani ter prepustili urejevanje države drugim ljudem. Toda dobrovoljski duh zaradi tega ni zamrl, ostal je živ in danes zopet prihaja na dan. Vsi bivši bojevniki so z nami enakih misli. Če smo doslej le ob strani stali, gledali in molčali, stopamo zdaj v sredino ter začenjamo novo narodno gibanje. Narod nas kliče in mi prihajamo. Pod vodstvom našega vladarja strnimo vsi svoje sile in delo za dobrobit naroda in države. To storimo v bratovski slogi, brez razlike strankarskih pripadnosti. Iztrebiti hočemo vso malodušnost, ves črni pesimizem, potreben nam je zdrav, veren optimizem. Ne začenjamo gibanja po tujih zgledih, to bodi samobitno jugoslovansko gibanje. Za nas je država živa misel, vsi državljani pa bodimo nosilci te misli. Ne hrepenimo po tujih zemlji, toda naše meje so nedotakljive, to je načelo v zunanji politiki. Za te naše meje pa nam je edini zanesljiv porok naša armada, naše gibanje pa naj daje ljudstvu duhovno usmeritev in poglobitev. Gospodarska kriza nas tolče z vso silo, vidimo, kako narod strada, prezeba, ljudje so brez dela, brez zaslužka. Štejemo zato za najnujnejše, rešiti to bridko vprašanje. Od zunaj nam nihče ne bo pomagal, sami moramo začeti z reševanjem te strašne krize. Na prelomu časa stojimo, ta prelom pa zahteva novih ljudi čistih rok (burno ploskanje), čistega srca (burno ploskanje), borbenih, železne volje, zmognih ustvarjati. Prežeti tega duha in misli začenjamo novo gibanje, ki naj zdrami vse množice.

G. Lorgar, predsednik ljubljanskih dobrovoljcev: Našel se je denuncijant, ki je vložil ovadbo, da so ljudje, ki pričenjajo z novim gibanjem, protidržavni elementi. Tem denuncijantom, naj bodo kdorkoli, povemo na ves glas: Mi nočemo biti delniška družba za izkoriščanje domoljubja, ne maramo patenta na nacionalizem, nočemo ga vzeti v zakup. Nismo in ne bomo pristaši kričavega nacionalizma in patriotizma, ker smo svoj pravi patriotizem dejansko pokazali na fronti s puško v roki. Odklanjamo zato v tem pogledu vsak pouk od vsakogar. Komur pa je tak pouk potreben, ga dobi le od nas in samo od nas.

G. Stane Vidmar: Kriza, ki je zajela ves svet in tudi našo državo, nas je potisnila prav na rob gospodarskega propada. Toda če pogledamo stvari naravnost v oči, se nam vse bolj dozdeva, da je te krize pri nas vendarle preveč, da nosimo del krivde zanjo sami, da nam manjka pravega čuta za delo in tudi za odgovornost. Nam dobrovoljcem je domovina preveč pri srcu, da bi še dalje mogli gledati njen potop. Zavedamo se, da je gospodarski polom prav tako zlo kakor vojni poraz. Iz tega gledanja in v tej smeri bo šlo naše novo gibanje in vsa naša prizadevanja. Mi vsi skupaj hočemo biti kovači sreče svojega naroda.

Vidimo, da je danes po 15 letih več tuje industrije pri nas, kakor je bilo ob prevratu. Ljudje pa, ki majo polna usta besed o patriotizmu, stojijo tam zraven in ničesar ne ukrenejo. Mi pa hočemo, da bo Slovenec na svoji zemlji svoj gospod. Naš človek mora dobiti zaposlenja v vseh strokah narodnega gospodarstva, naši mladi inženjerji, zdaj brez dela, morajo priti v vsa naša podjetja, kjer zdaj dela in gospodarja ter naše narodno gospodar-

stvo obremenjuje zgolj tujec. Morda nimamo še za vsako stroko svojih izvežbanih ljudi — toda po tem sistemu jih do sodnega dne nikoli ne bomo imeli. Poudarjam iz lastne izkušnje, da je naš slovenski delavec daleč sposobnejši, delavnejši, inteligentnejši, kakor tuji. Tudi vsi vemo, kako težko je priti našemu človeku do boljšega kruha v velikih podjetjih. Mi hočemo, da naj ima v slovenskem inženjerju naš delavec svojega zaščitnika. Tudi v to smer gre torej naše gibanje: za osvoboditev naše industrije! V času, ko naš človek ječi pod bremenom javnih dajatev, ne moremo gledati, da tuja podjetja po nevem kakšnih manevrih knjigovodstva po najrazličnejših kanalih odvajajo naš narodni kapital v tuji svet neobdavčen. Mi pa zgolj plačujemo. Kljub temu pa se nam stavlja vsepovsod zadržki, vedno nove nepravilike. Nikjer ne najdemo podpore, nikjer opore.

Pa pustimo tuje, obrnimo se še na naše brezposelne, ki skrivajo v svojem jedru hud strup. Vsak človek brez dela se bridko zaveda svoje osamelosti, čuti se prikrajšanega, nekako izobčenega iz družbe, v njem ugasne vsa vera v družbo, v sočloveka. S podporami brezposelnim sicer to stanje vsaj malo blažimo, vprašanje samo pa s tem še daleč ni rešeno. Podpora je vendarle le miloščina, je poniževanje. Dajmo ljudem dela. Kapital bodi le sredstvo za preskrbitev dela, ne pa zgolj iskanje dobička.

Govorimo dalje o mnogozaslužkarjih. Ta izrodek naroda bo treba korenito iztrebiti. Preprečiti moramo dalje zlorabo javne oblasti v sebične namene. Vsak tak izkoriščevalec je narodni izdajalec.

Predaleč bi nas zavedlo, če bi posvetili nekoliko tudi v zakulisne borbe proti našemu zadržništvu. Borbe, ki se vodijo proti tej hrbtnici našega gospodarstva, naše gospodarske samostojnosti in neodvisnosti, mi vidimo ter jasno izjavljamo, da nam je to naše zadržništvo prav posebno pri srcu, ter bomo vsako izpodkopavanje branili do skrajnosti. Nam je čisto vseeno, od kod to zadržništvo izhaja, naše je vse. Zato ne bomo dopustili, da bi bilo to naše zadržništvo predmet strankarskih obračunavanj. Kdor se bo dotaknil naših zadržkov, bo zadel ob vso udarno silo našega gibanja.

Za ožvilenje gospodarstva nam je potreben gospodarski načrt. Korenito očiščenje javnega življenja, odstranitev političnega trenja, vse spletkarje, vse tiste, ki imajo državo za predmet svojih umazanih kupčij, te ljudi odstraniti — to bodi naš program v gospodarstvu. Iz naših stanovskih organizacij naj pridejo zastopniki v okrajni, banovinski, državni zastop. Ena najhujših naših nesreč je korupcija in nič resnega se ni doslej sprožilo, da bi se ta kuga odpravila. Mi vojaki vemo, da se je tam vsaka zloraba kaznovala s smrtjo. V naših očeh je vsako izkoriščanje države v svoje namene veleizdaja, vsi taki zločinci bi morali pred puške (buren plosk). Kako hitro bi zginito vse sanje o sinekurah, ko bi na ta koreniti način pričeli trebiti korupcijo.

Pred kratkim smo brali v nekem ljubljanskem časopisu (»Slov. Narod«), o koloniji, ki bi jo Slovenci mogli osnovati v Sibiriji (smeh), toda vprašam vas, čemu nam bo kolonija, ko pa imamo doma zemlje dovolj. Katera država na svetu ima lepše pogoje za svoj napredek, več naravnih zakladov, ki še zdavnaj niso vsi izkoriščeni? Če smo kljub temu revni, kdo je kriv?

Kujmo torej srečo svojemu narodu, zavijajmo rokave, dvignimo korobač, da pobijemo starca — ta naš stari družabni red. Že vidimo nov dan, ki nastaja, že čutimo svežo jutranjo sapo, ki bo osvežila vse nas. Ne strašimo se nobene pesti in palice, mi smo še mladi, lomimo s staro miselnostjo, mi gremo naprej, mi strelci, pred nami gre plamen, kakor Bog pred Izraelci.

G. Marinko: Domovina je v očeh kmečkega človeka kmečki dom. Kmečki človek je tesno navezan na svojo zemljo, na svoj dom. Zato je tudi s stališča države potrebno, da se ljudstvo zaveda, da je država njegova, da je država le skupnost domov in ljudi. Naše gibanje se prav zato tesno naslaja na kmečki stan. Tu se bo trdno zasedrilo, utrdilo. Vse slabe posledice političnih razprtij so prišle iz mest, kjer se ni upoštevala ljudska miselnost in prava kmečka kultura. Mirno smo stali ob strani teh 15 let, videli smo na delu mnogo poklicanih, še več pa nepoklicanih, ki jim je bila vsa

narodnost le krinka, da so pod njo mogli delati sebi in ne narodu v korist. Mi kličemo zdaj skupaj vse bojevnike širom dežele, da skupaj na osnovi solidarnosti vsega naroda izvedemo naš program, ki zahteva tudi za naš narod svoj košček solca na zemlji.

G. Štefe: Invalidi niso samo žrtve vojne, marveč tudi žrtve povojnih razmer. Invalidnine se ne izplačujejo redno, samo v dravski banovini znaša zastanek čez 4 milijone dinarjev. Invalidi ne iščejo milosti, mi zahtevamo pravico.

G. Vladimir Fabjančič: Slišali smo, da so se zbrali dobrovoljci lani 24. oktobra in sklenili osnoveni združeni vseh borev Jugoslavije. Na tem sestanku je bila sklenjena posebna resolucija, ki je bila odposlana na pristojna mesta. Govornik je dalje povedal, da smo mogli videti v zadnjem času, kako so različni voditelji in prijatelji naroda z raznimi sredstvi hoteli doseči blesteče uspehe, toda nihče doslej še ni mogel osvojiti srca naroda. Mi pa to hočemo. Naše gibanje je nadstrankarsko, ki prihaja iz ljudstva, ki ž njim raste in živi, zato bomo srce naroda tudi osvojili. Spoštujemo verska čustva naroda, v veri, cerkvi in duhovščini bomo brez dvoma našli svoje prijatelje. Prinašamo nov evangelij bratovstva in ljubezni, odklanjamo vsako avanturo. Ni nam mar, kaj rečejo tisti, ki jim je patriotizem in nacionalizem zgolj kupčijska zadeva. Teh ljudi v strelskih jarkih nismo videli. Oni so čakali doma, kdo bo zmagal. Biti bi morali zadovoljni, da jih nismo po vojni klicali na odgovor, ne pa da ovajajo, sodijo in obsojajo to naše pošteno, odkrito, žilavo slovensko ljudstvo, ki je kljub njihovi zlobi državotvorno par excellence. Povemo še, da kdor zaničuje svoj materni jezik, tudi ne more ljubiti svoje domovine, njegov patriotizem je grda laž in hinavstvo. Ni separatist tisti, ki pomaga pri razvoju svojega domačega kraja; vsak dober Slovenec je obenem dober Jugoslovan, kakor je dober Jugoslovan vsak dober Hrvat in dober Srb. Komur pa je na poti naša kapa kultura, naše visoko razvite ustanove, znanstveni in gospodarski zavodi, ta tudi Jugoslavije same ne ljubi zgolj iz notranjega prepričanja.

OPAZOVALEC

Mimogrede

— Po enoletni anketi v socialdemokratskih listih so se jugoslovanski socialisti prepričali, da je prišel ugoden čas za obnovo socialistične stranke. V mnogih člankih so pisali razni ljudje, da delavstvo potrebuje stranke, ki naj bo »socialistična in revolucionarna« (kar je poudarjal predvsem dr. Topalović, tajnik delavskih zbornic). Čas za ustanovitev take stranke je po njihovi domnevi prišel. Za novo leto so njih listi objavili oklic »Akcijskega odbora za ustanovitev socialdemokratske stranke Jugoslavije«, v katerem razlagajo potrebe stranke ter vabijo delegate na konferenco v Belgrad. Konferenca se bo vršila 3. februarja in imajo zanjo že dovoljenje. Na konferenco pride tudi zastopnik Socialistične delavske internacionale in zastopniki socialističnih strank iz raznih držav (Francije, Češke). Na konferenci bodo govorili o ustanovitvi stranke, strankinem programu in statutu ter o političnem položaju v Jugoslaviji. Poleg Jugoslovanske nacionalne stranke bo to druga stranka, ki se hoče razširiti po vsej državi. Ker jim je konferenca dovoljena, ne gre dvomiti, da jim bo tudi ustanovitev stranke dovoljena in omogočena. Prilagoditi se bo pač treba novemu zakonu o združevanju.

— Pisatelj Vladimir Levstik je prejšnji mesec predaval v Celju in Mariboru o pomenu jezika in poslanstvu slovenščine. O predavanju smo brali v »Jutru« tole: »Govoril je o pričetkih človeške govorice, o nalogah vsakega naroda, o pomenu besede v razvoju in napredku narodov, v borbi za politično, socialno, versko in duhovno svobodo. Čim plemenitejši in kulturnejši je narod, tem zvesteje bo spoštoval svoj jezik in tem ljubosumneje ga bo branil. Po splošnem delu je predavatelj prešel na poslanstvo slovenščine. Najprej se je dotaknil zgodovine slovenskega jezika in njegovega nastajanja. Zavetje našega narodnega jezika je bilo v cerkvi in pod slamnato streho kmečke hiše. Slovenska beseda je ohranila slovensko ime in slovensko duhovnost. Predavatelj je orisal časovno in kulturno obeležje v dobah Primoža Trubarja, Bohoriča, Dalmatina, Japlja, barona Zoisa, Linhartarja, Vodnika do Prešerna, v katerem je doseglo slovenstvo vrhunec. Že v delih protestantov je postal slovenski jezik glasnik borbenih misli, isto je bilo v dobi katoliške protireformacije. Pojavile so se že kali slovenske drame in slovenske znanosti. Prešernovi je sledila doba uredničenja njegove oporoke in čas težkih borb za narodni obstanek. Slovenski narod je stopil v Jugoslavijo v imenu slovenske kulture in besede, to je, v imenu slovenskega duha. Smisel slovenske besede je vodila v svobodo, vsi slovenski tvorci, pisatelji in pesniki so v tem ena veriga. Vstaja duhov na pragu svetovne vojne je bila le zato mogoča, ker je bila v popolnem skladu s smislom slovenske besede. Slovenska književna in kulturna javnost je enodušno odbi-

jala odrivanje slovenskega jezika, kakor je eno-dušno pozdravila združitev s Srbi in Hrvati. Vprašanje jezika ni vprašanje, ki bi ga mogla veljavno rešiti politika, ampak je vprašanje, ki ga bo odločil čas nad pozabljenimi grobovi tistih, ki ga postavljajo. (»Jutro«, 20. dec.) Predavatelj je dosegel pred celjskimi in mariborskimi poslušalci velik uspeh, zlasti mladina je navdušeno pritrjevala in vzklikala slovenstvu.

„Akademski glas“

načenja spet vprašanje, ki bi ga mi na kratko označili kot kupovanje duš slovenskih študentov. In ugotavlja:

»Naša pozornost bo posvečena v bodočnosti tudi moralni kvalifikaciji našega akademika. Ne obtožujemo akademske generacije same, marveč nekatero današnje vodilne kroge, ki izrabljajo vso krutost resnice: primum vivere, dein philosophari, s koščkom kruha zaslužujejo nepokvarjenega, mladega človeka ideji, ki mu je po svojem bistvu dostikrat tuja, ki naravnost žali njegova najsvetejša, iz naroda prinesena čuvstva. Ti krogi se pri vsem tem udajajo celo iluzijam, da je le njih delovanje nacionalno, čeprav narodu dejansko več škodijo kot koristijo.«

Le mislimo, da »Akademski glas« zgolj z ugotavljanjem in pozivi ne bo spreobrnil tistih »krogov«. Kajti mi vsaj dvomimo, da bi »krogi« ne vedeli, kaj delajo in da bi se celo udajali kakšnim »iluzijam«. Narobe, zavedajo se neravnosti svojega početja in tudi namen jim je, demoralizirati mladega človeka. Prvič že iz dušeslovno zelo preprostega razloga: nemoralen človek ne vidi rad moralnih, kajti vzbujati bi mu utegnile samo slabo vest. Drugič, kar je bolj važno in prav za prav poglavito: pravno čisto okolje bi lahko postalo nevarno njegovemu »uglednemu« položaju v »naciji«. Zato je bolje, če ga ni.

„Prelom“

nov list, je začel izhajati v Ljubljani. Izhajal bo dvakrat na mesec. Videti je, da bo nekako uradno glasilo »Združenja borcev Jugoslavije«. Programatično sicer prva številka precej pripoveduje, ne da bi mnogo povedala, vsaj ne kaj določnega in jasnega glede na sodobna socialna in narodna vprašanja.

Navajamo samo nekaj stavkov iz uvodnika. So to pred vsem že dovoljkrat ugotovljene stvari:

»Sedanji gospodarski sistem se nahaja v razsulu. Gospodarstvo, ki se je razvijalo pred vojno z neko zakonitostjo med konjunkturami in depresijami, je po vojni izgubilo svojo notranjo zakonitost. Milijoni ljudi stradajo in trpe največje pomanjkanje v času, ko se proizvajajo največ dobrin. Ta absurdnost dokazuje napako v gospodarskem mehanizmu, ki jo je treba odstraniti.«

Ze res, toda kako?

»Vzporedno s tem je zašlo človeštvo tudi v moralno krizo, ki ni nič manjša od gospodarske. Pod vplivom težkih gospodarskih razmer zapadajo mnogi kratkovidneži v črnogled pesimizem — pesimizem je pač vedno črnogled! — in grob materializem, ki ne priznava nikakih etičnih vrednot v človeku. Ne vidijo, da sta ravno materializem in egoizem povzročila današnjo krizo in da se mora človeštvo preroditi duhovno in etično, ako si hoče izboljšati položaj.«

Spet mora človek vpraševati, kako?

»Usoda posameznika, narodov in držav se dolgo časa razvija v določeni smeri, dokler ne pride do preloma, ko je stara smer izčrpana in življenje nujno zahteva novo usmeritev. Sedaj se nahajamo v takem položaju; na prelomu časa smo, staro življenje je izčrpano, novo moramo šele ustvariti.«

Zahtevek, ki vzbuja vprašanje, pa nima odgovora.

»Novi čas zahteva novih ljudi. Ljudi, neobremenjenih od preteklosti, ne straščenih se nalog, ki jih stavi življenje, ljudi jeklene volje in poguma, ustvarjati novo življenje in utirati nove poti.«

Ta odstavek je vsaj po svoji negativni strani jase, da namreč odklanja dosedanje naše politično vodstvo. Ali spet ne odgovarja na vprašanje, po kakšnem merilu in po katerih oznakah naj bi spoznali, določili in izbrali nove vodnike.

H koncu se »Prelom« navdušuje na našo vojko in napoveduje iz jugoslovenskih uvodnikov znane stvari:

»Napočil je čas težke preskušnje. Našemu narodu je postalo življenje težko. Naša država, ki sta jo ustvarila kri in trpljenje naših najboljših sinov, stoji pred težkimi notranjimi in zunanji nalogami. Da jih zamore pravilno rešiti, mora biti vsa naša narodna energija na razpolago plemenitim intencijam vladarja, ki ga je usoda postavila na čelo države v teh težkih in burnih časih.«

Pravni jezik

»Grajansko pravo«, »grajanski zakon«, »činjenice«, »zaščita« itd. Pravno izrazoslovje je težka stvar. Biti morajo izrazi taki, da jih vsak razume ter da povedo pravni pojem tako določno, da ni mogoča zamenjava. Slovensko pravno izrazoslovje

mora biti tudi po duhu slovensko in domače. Po našem mnenju že vdomečenih besed za pravne pojme ne kaže nadomeščati z drugimi, novimi, zlasti pa ne s takimi, ki po duhu niso slovenske. »Državlansko pravo« je uvedel že Cigale, ki je popravil in predelal Možgon-Kranjčev prevod »občega državlanskega zakonika«, Dr. Babnik pozna v svoji »Pravni terminologiji« iz l. 1894. le »državlanski zakonik« in »državlansko pravo«, ne pa kakega »grajanskega« prava ali pa »grajanskega« zakonika. Bežek in Regally sta prevedla »Občni državljanski zakonik«. »Grajansko pravo« je za slovenska ušesa čisto tuja beseda. »Grajan« je po Pleteršniku tisti, ki prebiva na gradu, ni pa državljan. Državlansko (civilno) pravo pa ni kakšno stanovsko pravo le samo za prebivalce gradov, in je »državlansko pravo« veliko boljša beseda ter se veliko bolj krije s pojmom samim, kot pa srbsko-hrvaško »gradjansko pravo«, ker »državlansko pravo« velja za vse državljane. »Grajansko pravo« Slovence spominja vedno na grajanje, karanje in opominjanje. Prešeren rabi besedo graja celo namesto ograje. Seveda če hoče kdo slovenski jezik izločevati in nadomeščati slovenske izraze s srbsko-hrvaškimi, je stvar drugačna. Mislimo pa, da to nikakor ne gre in da naj ostane slovensko pravno izrazoslovje slovensko po duhu in obliki. Zakone pri nas izdajajo v srbsko-hrvaškem jeziku, ljubljanski »Službeni list« (boljše bi bilo »Uradni list«, ker smo bili tega izraza že vajeni!) je le prevod belgrajskih »Službenih novin«, čeprav je slovenski jezik državni jezik in bi morali izdajati zakone z avtentičnim besedilom tudi po slovensko. Prevodi, ki jih plačujejo slovenski naročniki, bi pa morali vsaj biti čisto slovenski! »Činjenica«, ki jo rabi »Službeni list« za dejstvo, ni slovenska beseda, čeprav je v Pleteršniku navedena. Cigale ima za »Factum« dejanje dogodek, resnični dogodek. Pleteršnik je moral zbirati tudi besede, ki so jih književniki zanesli tudi od drugod, čeprav niso čisto slovenske, za to, da jih je ugotovil. Kako so nekateri, tudi priznani pisatelji kvarili čisto slovensčino, pripoveduje dr. Breznik. Na mesto »zaščite« naj bi rabili rajše »varstvo«. Ne »uredba« o zaščiti kmetov«, ampak uredba za varstvo kmetov« bi bilo treba pisati. Imamo že »sreska« sodišča in »sreska poglavarstva« po zaslugi napačnih uradnih prevodov, namestu »okrajnih sodnij« in »okrajnih glavarstev«. Jugoslovenarjenja v pravnem izrazoslovju ne rabimo in nam tudi ni potrebno, ker je slovenski jezik dovolj razvit, zakoni so pa namenjeni ljudstvu in morajo biti pisani v pravem ljudskem jeziku in tudi duhu! F. K.

Iz občnega zbora vojnih dobrovoljcev

Na občnem zboru vojnih dobrovoljcev dne 6. t. m. v Ljubljani je prišla prav živahno do besede in izraza sedanja stiska in napetost spričo ovaduškega ozračja, ki so ga ustvarili razni nadpatrioti in prekonacionalisti. »Po »Slovencu« navajamo:

Po končanih volitvah je spregovoril tov. Lörger. Dejal je, da se v Sloveniji po 6. januarju 1929 niti za pičico ni premaknila z mrtve točke in da je končno čas, da se dokončno prelomi s staro miselnostjo. Najbolj je ta potreba postala očitna, ko se je pod prostovoljsko egido uspešno začelo presmerjanje duhov s popolnim odobravanjem vseh merodajnih državnih činiteljev. Proti temu zdravemu in prepotrebemu presmerjanju so se namreč našli ljudje iz nekkih krogov, ki so na denuncijantski in zahrbtn način poslali na notranje ministrstvo ovadbo, češ, da so vojni dobrovoljci anacionalni in protidržavni elementi. Tov. predsednik je v krepkih besedah korenito obračunal s temi nizkotnimi izrodki, ki so s takimi in podobnimi podlimi sredstvi diskreditirali nacionalizem in nacionalno idejo. Ta svoj nacionalizem, sloneč na puhlih frazah, so izrabljali v to, da so se posamezniki okoriščali na račun svoje dvomljive državotvornosti. Uvedena je preiskava, da se vse prizadete organizacije jasno izrazijo glede vojnih dobrovoljcev in njihove akcije. Kot drastičen dokaz, kako delujejo tisti, ki mislijo, da imajo v zakupu monopol nacionalizma in državotvornosti, je predsednik navedel nečuvno postopanje ljudi iz teh krogov ob izvajanju agrarne reforme, ki so ščitili namišljene pravice tujih fevdalcev proti upravičnim zahtevam domačih kmetov in malih posestnikov. Vojnim invalidom, ki imajo prvenstveno zakonito pravico za obratovanje kinogledališč, so ti krogi odžrli ne le kina, marveč celo borne procente, ki so jih dobivali od vstopnine. Pri tem pa ti krogi čisto anacionalno podpirajo tuj šund v svojih monopoliziranih kinogledališčih.

Proti »Pohodu«.

Poleg drugih je govoril tudi tov. Fabjančič, ki je zlasti priporočal novi list »Prelom«, o katerem je rekel, da bo list načelen in da ne bo tak, kakor neki »nacionalistični« tednik, ki mora skoraj v vsaki številki preklicevati nizke osebne napade.

„Čistka“

Rusijo vlada, kakor znano, organizacija boljše-vikov, ki se imenuje stranka, ki je pa v resnici bolj podobna verskim ali podobnim redom. Kajti

za stranko ji manjka, prav kakor nemškimi in laškimi fašistom, osnovni pogoj: mogočnost in dejanski obstoj drugih strank. To zahteva že beseda »stranka«, ki hoče pač uveljaviti načela in koristi enega dela (pars) ali ene strani (stranka) državljanov nasproti načelom in koristim drugega dela državljanov. Pa tudi sicer imajo boljše-viki kot politična organizacija vse podobnosti s strogim, izključnim redom. V določenem razdobju čistijo namreč svoje vrste, s čimer dosežajo, da ima tako imenovana »stranka« same zanesljive, tudi pravno neoporečne in poslušne bojovnike svoje stvari.

V zadnjih mesecih se je spet vršilo tako čiščenje. Od kakih treh milijonov strankarjev jih je bilo izključenih ¾ milijona, torej natančno četrtnina. Če se upoštevajo ugodnosti, ki jih ima pripadnik »stranke« v primeri s tistimi, ki mora ostati politično neopredeljen, če se nadalje upošteva, da je s tem dejansko skoraj nemogoča vsakatera kritika boljše-viških načel, je gotovo, da ima boljše-viški politični sestav v tej »stranki« dobro, poslušno udarno silo, ki mu daje v njegovem političnem udejstvovanju navznoter in navzven precejšnjo dejalnost.

Drugo vprašanje je seveda, kako bi bilo v primeru kakega velikega razpora. Kajti zgodovina uči, da diktature ne prenašajo večjih neuspehov. Gotovo se tega tudi boljše-viki prav dobro zavedajo, kajti sociološko so vse bolj jasni in znanstveno osnovani, kot na primer fašisti. Zato se tudi sovjetska vlada tako ogiblje razporov z močnimi sosedi, ali pa si vsaj skuša zagotoviti zaveznikov z istimi zunanje-političnimi koristmi in nameni.

Za fašistovsko „reformo“ socialnega zavarovanja

se skromno ogreva dr. J. B. v uvodniku 287. številke »Jutra«. Kljub temu, da tisti reformni načrti nemških fašistov še niso izdelani, ali vsaj ne objavljeni, kakor pravi sam člankar. Pisec že v naprej izraža simpatije s temi »reformami«, ko pravi: »Tako si nova nemška politika prizadeva, da tudi v socialnem zavarovanju izvrši reforme, ki odgovarjajo duhu programa narodnih socialistov. Marsikatera misel je zdrava in uvaževanja vredna tudi za druge narode...« Katera bi bila ta misel? Morda ta-le, o kateri pravi dr. J. B.: »Zanimivo je naziranje, da telesno slabe osebe sploh nimajo pripadati obveznemu socialnemu zavarovanju. Za slabše naj skrbi država iz uobzrega skrbstva. Zavarovalno skupnost naj tvorijo samo zdravi in močni, ki so sposobni, da vse svoje energije razvijejo v korist naroda in države.« Potemtakem bi bilo zavarovanje samo za tiste, ki ga ne potrebujejo; kadar bi nekoč »zdravi in močni« postali »telesno slabi«, bi jih pa degradirali v uobze in naj potem država in občina gledata, kako se jih bosta znebila. Res »prav zanimivo« je to fašistovsko naziranje. Še bolj čudno in zanimivo je pa to, da se najdejo gospodje, ki opozarjajo že kar v naprej našo javnost na »zdrave misli« še »neizdelane in neobjavljene« nemške fašistovske reforme socialnega zavarovanja. Nekoč so se slovenski naprednjaki učili pri Čehih. Danes pa mislijo, da je bolje, če bi kopirali nemške hitlerjeve in da bi socialnemu zavarovanju vzeli njegov zadnji smisel, namesto da bi se že vendar razpisale volitve v okrožne urade in da bi smeli izpregovoriti svoje misli o zavarovanju in birokraciji v tem zavarovanju tisti, ki to zavarovanje res plačujejo.

»Delavska politika«.

1,012.000 uradniškega denarja poneverjenega

»Slovenec« poroča iz Beograda z dne 2. t. m.:

»Pred tukajšnjim okrožnim sodiščem sta bila danes zaradi poneverb v Zvezi nabavljajalnih zadrug drž. nameščencev v znesku 1,012.000 Din obsojena bivša uradnika te zveze Anton Marković in Marin Bulić. Bulić je bil obsojen na 8 let robije in na trajno zgubo častnih pravic, Marković pa na 5 let robije in na petletno zgubo častnih pravic. Oba morata vrniti Zvezi nabavljajalnih zadrug drž. nameščencev znesek 1,012.000 Din, za katerega sta je oškodovala.«

Morata — pa vsak ve, da ne bosta nikoli nič vrnila. Ali kako je moglo priti do poneverb in še v takšnem obsegu? Kdo odgovarja zanjo? In zakaj naj trpe naši državni nameščenci škodo, ki niso mogli imeti nobenega vpliva niti na zbiranje, niti na upravljanje tega denarja?

In še mnogo, mnogo bi človek lahko vprašal, če bi ne vedel, da ne bo dobil nobenega, prav nobenega odgovora.

Popravek.

V uvodniku 1. številke se mora glasiti stavek o duhovniku Belcu, da je bil »pred njim (V o š n j a k o m) ali vsaj s o č a s n o « (a ne »začasno«) slovenski socialni politik.

Širite in naročajte naš tednik!

MALI ZAPISKI

D. S. Merezkovskij:

Napoleon

(71. nadaljevanje.)

Prepovedana knjiga.

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažavati in širiti v naši državi knjigo »Aufbau des Abendlandes und Arbeitsplan auf Grund des Viermächtepaktes«, ki jo je spisal Erwin Sarkotić.

Knjiga je izšla na Dunaju.

Nekaj statistike.

V proračunskem letu 1932./33. je bilo v naši državi 197.056 državnih nameščencev, v letošnjem proračunskem letu jih je pa 207.130, torej za 10.074 več, kakor lansko leto.

Zanimivo bi bilo zvedeti in ugotoviti, kje in v kateri stroki so se državni nameščenci tako pomnožili.

Davki na avtomobile.

se menda vsaj v Ljubljani ne bodo obnesli. Celo lastniki avtomobilov, po večini premožni ljudje, ne prenesejo več velikih davčnih dajatev. Zato so jih začeli kar po vrsti odpovedovati. V enem letu je dalo 200 do 446 lastnikov svoje vozove pod plombo. Še več je bilo odpovedanih motornih vozil: 116 od 197. Uspeha torej ta novi davček za državne finance ne bo imel nobenega, narobe, zlasti če še pritejemo precejšen odpad trošarine pri bencinu, pomeni celo znižanje dohodkov. Kakor pač vsak davček, ki prekorači mejo znosnosti.

Fašizem v Grčiji prepovedan.

Tudi Grčija ni bila brez ekstremnih nacionalistov, ki so se imenovali stranka E. E. E. (Etuiki Enosis Elasis), ki je že leta 1931 vzbudila pozornost, ko je priredila v Solunu pogrom na Žide. Odlikovala se je s posebnim sovraštvom proti Židom in Slovanom in je zlasti v severni Grčiji štela na tisoče pristašev. (Značilno je za fašistični nacionalizem, da ravno ob narodnostnih mejah bujno poganja.) Sedaj je grško notranje ministrstvo odredilo razpust grških fašističnih organizacij in je gibanje prepovedalo.

»Delavska politika.«

V demokratičnosti so bili Švehlovi uspehi.

Češki list za zunanjo politiko »Zahraniční Politika« piše o Švehlu, da je skazal velike zasluge češkoslovaški zunanji politiki s tem, ker je postavil notranjo politiko Češko-Slovaške na dobre in zdrave osnove, ker si je vedel pomagati v vsakem položaju in si je znal najti izhod tudi iz zamotanih razmer. Njegova demokratična politika je neskončno mnogo pomagala, utrditi državo navznoter, pridobil je republiko dober glas onkraj meja in je tako dosegel, da je lahko zavzela češko-slovaška zunanja politika časten prostor in temu primerno vlogo na mednarodnem političnem odru.

Prevrednotenje v Ameriki.

Če je bil kedaj v Ameriki, tej najbolj izraženi kapitalistični državi, denar vse, začetek in konec vsega dejanja in mišljenja pravega Američana, se zdi, da se je začelo v tem oziru v ameriških glavah nekaj presnavljati. Seveda, čez noč taka stvar ne gre, in nihče ne bo tako naiven, da bi pričakoval tudi le za dogleadni čas korenitejših miselnih prevratov. Ali vendar, stvari se je že polotil humor z njemu lastno predvidnostjo in jo takole izoblikoval:

»Kako je kaj s teboj, stari prijatelj, ali si si že našel kak opravček?«

»No, nekako že, te dni sem postal predsednik neke banke. Samo za božjo voljo ne povej tega moji materi, ta bi te sramote ne mogla preživeti.«

D. S. Merezkovskij:

Napoleon

(71. nadaljevanje.)

Pred Waterloojem, na bregu reke Sambre, je šel Napoleon na vse zgodaj zgolj v spremstvu službujočega generalnega pribočnika k tabornemu ognju, na katerem se je kuhal krompir v kotlu; »ukazal si ga je dati in začel zamisljeno jesti. Ko je končal, je spregovoril, očitno žalosten, nekaj besed brez zveze: »To ni slabo... s tem se lahko živi povsod in vselej... morebiti je ura že blizu... Temistokles... Generalni pribočnik, od katerega sem to slišal,« se spominja Las Cases, »mi je rekel, če bi bil cesar zmagal pri Waterlooju, bi bile te besede zginile iz njegovega spomina, kakor toliko drugih, ne da bi bile zapustile kakšen sled v njem; toda po polomu in zlasti potem, ko je bral besedo Temistokles v znamenitem Napoleonovem pismu princu-vladarju, je bil potrpet od spomina na sambresko taborišče, in dolgo so ga mučili izraz obraza, vedenje, glas cesarja in mu niso mogli priti iz spomina.«²⁰

»Vaša kraljevska visokost, prihajam k vam, da sedem kot Temistokles k ognjišču britanskega naroda. Podažam se pod varstvo njegovih zakonov, za katero prosim vašo kraljevsko visokost kot najbolj mogočnega, stanovitnega in velikodušnega izmed sovražnikov« je pisal Napoleon iz Rocheforta angleškemu princu-vladarju.²¹

To se pravi, na predvečer Waterlooja je vedel, kaj stori v Rochefortu.

To sicer ni tako čudno, bolj čudno je, da je vedel to že pred osem in dvajsetimi leti. Okoli 1787. leta je začel pisati sedemnajstletni Bonaparte v svojih šolarskih zvezkih povest v pismih o avstrijskem pustolovcu baronu Neuhofo, ki je razglasil sebe leta 1787. za korziškega kralja Teodorja I., a so ga Angleži prijeli, vrgli v londonski Tower, in ki ga je čez mnogo let osvobodil lord Walpole. »Nepravični ljudje! Hotel sem osrečiti svoj narod, in to se mi je posrečilo za hip; toda usoda se mi je izneverila, v ječi sem, in vi me prezirate,« piše Teodor Walpole-u, in ta mu odgovarja: »Vi trpite in ste nesrečni: to je dovolj, da imate pravico na sočutje Angležev.« — »Drago sem plačal svoje romantično in viteško mnenje o vas, gospodje Angleži!« kakor da je končal Napoleon na Sv. Heleni nekončano povest o korziškem samozvancu in angleškem jetniku.²²

Prav v teh šolarskih zvezkih si dela izpiske iz Sodobnega zemljepisa, Géographie Moderne, abbéja Lacroixa, stare učne knjige, o angleški posesti v Afriki in piše s svojo tedanjo spojeno in drobno, kakor žensko pisavo štiri besede:

Ste. Hélène, petit isle ...

Sv. Helena, majhen otok ...

Naprej je prazna stran: začel je pisati, pa ni končal, ko da mu je roko nekdo ustavil.²³

»Ali ste fatalist?« — »No, seveda. Prav kot Turki. Vedno sem bil fatalist. Če kaj hoče usoda, jo moramo poslušati.« — »Usoda je neodvrčljiva. Moramo poslušati svojo zvezdo.«²⁴ In umirajoči se brani, da bi jemal zdravila. »Kar je zapisano na nebu, je zapisano ... Naši dnevi so šteti,« pravi, gledaje v nebo.²⁵

Preroško znamenje neba na zemlji se ponavlja, preroško znamenje zemlje ponavlja se na nebu,

ta starobabilonski klinopis bi bil on razumel.

Fatalizem, vero zvezdnih usod, je prejel sedanji Vzhođ od starega — od Babilona, a ta od še globlje, za nas neizsledne, morebiti predpotopne davnine, ki jo imenuje Platonova bajka »Atlantido«, a Zgodovina stvaritve prvo dotopno človeštvo. Zvezdnata vez veže Napoleona s to davnino. Lahko bi rekli tudi o njem, poslednjem junaku človeštva, kar je bilo rečeno o prvem — Gilgamešu:

Vest je prinesel o vekih pradavnih,

»Moža usode, l'homme du destin« ga je imenoval po Marengu avstrijski feldmaršal Melas. To je eden izmed tistih globljih splošnih izrekov, ki so postali splošna modrost.

Trirožni nosi na glavi klobuk in sivi popotni plašč,

in tole ime: »Mož usode.«

Usoda ni zanj pojmovna misel, ampak živo bitje, ki vpliva na tujo misel, čustvo, besedo, njegovo delo, na vsak utrip srca. V usodi živi, kakor živimo mi v prostoru in času.

Takoj po razletu peklenskega stroja v Nicaise-ki ulici gre prvi konzul in se priklanja na ploskanje dvatisočne množice, ki še ni nič vedela o naklepu, s tako mirnim nasmehom, da ne more nihče uginiti iz njegovega obraza, da je bil pred nekaj minutami za las od smrti.²⁶ To ni neustrašenost v našem človeškem zmyslu, ni zmaga nad strahom, ampak nemogočnost občutiti strah. Ve, da ga nosi usoda na rokah, kakor nosi mati otroka. »Zapovedal bo angelom svojim, da te varujejo, in na svojih rokah te bodo nosili, da se ne spotakneš s svojo nogo ob kamen.« To ve, ali nekaj podobnega temu, ne ve pa še, da lahko postane to hudičeva skušnjava: »Če si Sin božji, vrzi se tu dol!«

Angeli usode ali zlodeji slučajja ga nosijo doneklej: in vse njegovo tedanje življenje je nepretrgano čudo poleta. »Kako sem bil srečen takrat«, se spominja sam prve itali-

²⁰ Mémor., IV. 162.

²¹ Houssaye, 1815, II. 393.

²² O'Méara, I. 363.

²³ Masson, Manuscripts, 367.

²⁴ O'Méara, I. 185.

²⁵ O'Méara, II. 334.

²⁶ Abrantès, II. 53.

janske vojne. »Čutil sem že naprej, kaj lahko postanem. Svet je uhajal pod menoj, ko da bi bil letel po zraku.«²⁷

Čudo poleta traja do ruske vojne. »Bojite se, da me ubijejo v vojni?« pravi tik pred njo. »Prav tako so me strašili z Georges-om za časa zarot.«²⁷ Ta zanikarnež mi je bil bajne povsod za petami in me je hotel ustreliti. Ali največ, kar je mogel storiti, je bilo, da je umoril mojega pribočnika. Nemogoče je bilo takrat, ubiti mene. Mar sem že spolnil voljo usode? Čutim, da me nekaj žene k cilju, ki ga še sam ne poznam. Brž ko ga dosežem in bom brez koristi, bo dovolj atom, da me uniči; dotlej pa vsi človeški napori ne opravijo nič z menoj, naj bo že to v Parizu ali pri vojski. Kadar pa pride moja ura, me bo umorila mrzljica, padec s konja med lovom nič manj, kakor vojsčaka izstrelek: naši dnevi so zapisani v nebesih.«²⁸

Ob istem času, pred rusko vojno, ko se je njegov stric kardinal Fesch goreče pričkal z njim zaradi cerkvenih zadev in mu prigovarjal, naj ne vstaja zoper Boga, ko ima dovolj opraviti z ljudmi, — ga je Napoleon poslušal molče, potem ga je hipoma prijel za roko, privedel do vrat, jih odprl in ga vedel na mostovž. Bil je zimski dan, skozi golo drevje fontainebleauskega vrta se je blede sinjilo decembersko nebo. »Poglejte na nebo. Kaj vidite tam?« je rekel Napoleon. »Ničesar ne vidim, vladar,« je odgovoril Fesch. — »Dobro pogledajte. Ali vidite?« — »Ne, ne vidim.« — »No, torej molčite in poslušajte mene. Jaz vidim svojo Zvezdo: ona me vodi.«²⁹

Fesch ni razumel, da je velika Napoleonova zvezda sonce.

Če je bil v njegovem življenju tak trenutek, ko je na mah začutil, da uhajajo izpod njega roke, ki ga nosijo, — ga je treba iskati v njegovem temenišču, na najvišji točki poleta. Na predvečer Slavkova, ko je že vedel, da »vzide živožarno« jutrišnje sonce, — je rekel v razgovoru o starogrški tragediji: »V naših dneh, ko ni več pogsanske vere, je potrebna za tragedijo druga gonilna sila. Politika, to je tista velika vzmet, to je tisto, kar naj zamenja v njej starodavno usodo.«³⁰ Če hočemo nadomestiti usodo s človeško voljo — politiko, mora človek vstati zoper usodo. Komaj je Napoleon to doumel, že je začel padati: usoda ga je nosila pokornega, ko se je uprl, ga je strmoglavila.

Menda je prav pred začetkom ruske vojne prvič jasno čutil, da ne leti več, ampak pada. Cele ure je ležal na blazinjaku in bil pogreznen v globoko zamišljenost; zdajci je poskočil in kriknil: »Kdo me kliče?« in začel hoditi po sobi dol in gori, mrmraje: »Ne, prezgodaj je še, ni pripravljeno ... treba odložiti za tri leta ...«³¹ Toda vedel je, da ne odloži — začne, zanašan od Usode.

»V ruski vojni nisem imel uspeha. Kaj me je uničilo ... Ljudje ... Ne, usodne slučajnosti ... Jaz nisem hotel vojne, in Aleksander tudi; ali zadela sva skupaj, razmere so naju pahnile drug ob drugega, in usoda je dovršila ostalo.« To pravi na Sv. Heleni in »čez nekaj trenutkov globokega molka, ko da bi se prebudil«, pripoveduje ničevosti — o izdaji Bernadotte-a, baje glavni krivdi njegovega, Napoleonovega, pogina. V spanju vidi, čuječ je slep.³²

Od Moskve do Lipskega čuti vedno jasneje, da se mu je zneverila usoda. »Moja muka je bila v tem, da sem naprej videl konec; moja zvezda je bledela, vajeti so mi zdrknili iz rok, in ničesar nisem mogel storiti.«³³ Kakor v mrtvičnem snu vse vidi, sliši, ve — pa se ne more zdriniti.

»Bil je tako izrabljen, tako truden (pri Lipskem), da se je čisto, kadar so prihajali k njemu po povelja, naslonil v slonitniku nazaj, položil noge na mizo in samo poživčeval.«³⁴ Toda morebiti ni bil »izrabljen«, ampak se je bavil z nečim drugim, zamislil se nad drugimi stvarmi, težila ga je druga teža, prisluškoval je drugim glasovom usode: »Kdo me kliče?« Šele sedaj, čez sedem in dvajset let, je dopisal tisto prazno stran, ki jo je začel z besedami: »Sv. Helena, majhen otok.«

²⁷ Gourgaud, II. 54.

²⁸ Georges Cadoudal, kraljevčevski zarotnik 1804. I.

²⁹ Ségur, IV. 74.

³⁰ Marmont, III. 340. — Ségur, IV. 81.

³¹ Ségur, II. 457.

³² Ibid., IV. 87.

³³ Mémor., IV. 158—159.

³⁴ Ibid., II. 60.

³⁵ Stendhal, 287.

Grand hotel Union

Ljubljana, Miklošičeva c. 1

je najboljši hotel Ljubljane ter ima 90 moderno urejenih hotelskih sob s tekočo toplo in mrzlo vodo, sobe s kopaljo, centralno kurjavo, sobne telefone, svetlobne signale, osebno in tovrno dvigalo.

Pri glavnih vlakih lasti elegantni avtoombus. V pisalni sobi je gostom brezplačno na razpolago pisalni stroj.

V hotelu je udobna kavnarna, kjer so gostom na razpolago časopisi in revije (220 komadov) iz cele srednje in zapadne Evrope. Elegančna restavracija je znana vsled izborne kuhinje. Krasen senčnat vrt. V vinski kleti izborna vina. — Poleg hotela 30 modernih garaž.

Bencin in avtoole.

Cene: Hotelske sobe za eno osebo 35,—, 45,—, 55,—, s kopalnico 50,—, 60,—, 70,—.

Za dvojce oseb dvakratno. Dnevna soba 50% popusta. — Rezervna postelja ali divan po Din 20.—. — Kurjava ni vračunana. — V cenah je vračunana 15% občinska hotelska davščina. 15% napitnina ni vračunana. — Avtobus z ročno prtljago sem in tja Din 6.—.

Hrana: zajtrk 6—12 Din; kosilo, menu: Din 16.—, sicer à la carte; večerja, menu: Din 14.—, sicer à la carte. Napitnina v kavarni in restavraciji 10%, ako pa se servira v hotelski sobi 20%. Najzornjša postrežba! — Telefon 27-50, 20-26, 27-07.

Urednik in izdajatelj Drago Kornhauser v Ljubljani.